

Izhaja trikrat na teden v šestih izdanih, in sicer: vsak torek, četrtek in sobota, zjutranje izdanje opoldne, večerno izdanje pa ob 3. uri popoldne, in stane z uredniškimi izrednimi prilogi ter s „Kazipotom“ ob novem letu vred po pošti prejemana ali v Gorici na dom pošiljana:

Vse leto 13 K 20 h, ali gl. 6-60
pol leta 6 „ 60 „ 3-30
četrt leta 3 „ 20 „ 1-170
Posamične številke stanejo 10 vin.

Naročnino sprejema upravništvo v Gosposki ulici št. 11 v Gorici v „Goriški Tiskarni“ A. Gabršček vsak dan od 8. ure zjutraj do 6. zvečer; ob nedeljah pa od 9. do 12. ure. Na naročila brez doposlane naročnine se ne oziramo.

„PRIMOREC“ izhaja neodvisno od „Soče“ vsak petek in stane vse leto 3 K 20 h ali gl. 1-60.

„Soča“ in „Primorec“ se prodajata v Gorici v tobakarni Schwarz v Solski ulici in Jellersitz v Nunki ulici; — v Trstu v tobakarni Lavrenčič na trgu della Caserma in Pipan v ulici Ponte della Fabbra.

SOČA

(Večerno izdanje.)

Uredništvo

se nahaja v Gosposki ulici št. 7 v Gorici v I. nadst. Z urednikom je mogoče govoriti vsaki dan od 8. do 12. dopoldne ter od 2. do 5. popoldne; ob nedeljah in praznikih od 9. do 12. dop. Upravništvo se nahaja v Gosposki ulici št. 11.

Dopisni naj se pošiljajo le uredništvu. Naročnina, reklamacije in druge reči, katere ne spadajo v delokrog uredništva, naj se pošiljajo le upravništvu.

Oglaš in poslanice

se računijo po petih vrstah, če tiskano 1-krat 8 kr., 2-krat 7 kr., 3-krat 6 kr. vsaka vrsta. Večkrat po pogodbi. — Večje drke po prostoru.

Naročnino in oglase je plačati loco Gorica.

„Goriška Tiskarna“ A. Gabršček tiska in zalaga razen „Soče“ in „Primorca“ še „Slovensko knjižnico“, katere izhaja mesečno v snopiščih obsežnih 5 do 6 pol ter stane vsakega 1 gl. 80 kr. — Oglasi v „Slov. knjižnici“ se računijo po 20 kr. petih vrstah.

Odgovorni urednik in izdajatelj Ivan Kavčič v Gorici.

Bog in narod!

„Gor. Tiskarna“ A. Gabršček (odgov. lv. Meljavec) tiska in zal.

Dr. Gregorčič — spokorjen grešnik.

IX.

V marcu l. 1891. je bil izvoljen Gregorčič v državni zbor. — Ker je zmagal tudi grof Alfred Coronini v veleposestvu, je bila nasprotnikom kar sapa zaprla. „Stare Soče“ so izdali le še jedno številko, klerikalci so deli roke križem in — gledali Gregorčiča pri delu. Želeli so mu mnogo političnih kozolcev, da bi se čim prej obrabil in bi tako klerikalno klasje obrodilo zaželjeni sad.

V deželni zboru pa je vladala se vedno stara stranka. Gregorčič je imel le grofa A. Coroninija in dr. Rojca na svoji strani. — Nove volitve so se imele vršiti (in so se tudi!) šele l. 1895.

Na te volitve se je bilo treba pripraviti ter... udariti v volilni boj, ako bi klerikalci kazalo. — Brez glasila pa niso smeli ostati! V ta namen, in sploh za boj proti „Sočini“ stranki, je bil ustanovljen z l. 1893. — „Primorski List“. Rajni nadškof dr. Zorn pa ni maral novega združbarskega lista v Gorici, zato je šel dr. Mahnič z njim v Trst, kjer je izhajal do 20. sept. 1894. Ves ta čas si je pod nedolžno krinko pripravljaval pot za — veliko misljo in za dr. Missijo!!

V Gorici pa je začel že bolj kazati rozičke!

29. nov. 1894. je sklicala narodno-napredna stranka — velik shod zaupnih mož v Ljubljano. — Dasi je „Prim. List“ že naprej udiral po tem shodu, vendar sta se ga udeležila tudi dr. Gregorčič in župnik Grča. Ni ju motilo dejstvo, da je „Slov. Narod“ glasilo narodno-napredne stranke, tisti „Narod“, ki je bil po volji dr. Missije na indeksu in vedno enak, kakor je dandanes; nista se zmešala za goriške klerikalce, ne za mogočnega dr. Mahniča! — „Prim. List“ je napisal v št. 23. istega leta grdo poročilo o tem shodu pod naslovom: „Shod liberalcev v Ljubljani“ ter s posebno škodoželjnostjo pisal o sodelovanju dr. Gregorčiča in župnika Grče.

Kje je bil torej dr. Gregorčič konec l. 1894? Bil je v krogu... krizajte se, po-božne duše! — narodno-napredne stranke, bil je zaupnik shoda, kateri je mogočni dr. Mahnič proglasil za... shod liberalcev! Gregorčič in Grča torej še vedno — liberalca.

X.

Volitve v deželni zbor so se pričakovale na jesen l. 1895. — in na nje so se klerikalci očitno pripravljali že celo leto. To gibanje je vodil „Prim. List“. Priobčeval je članek za člankom v smislu stare basni o veri, o liberalcih (kar smo bili seveda mi naprednjaki) ter jel kazati čedalje bolj strupene rozičke proti „Slogini“ ali „Sočini“ stranki. Nezadovoljen je bil z vsem, kar je naredila „Sloga“, proti „Soči“ in Gabrščeku pa je vodil čedalje ostrejši boj, ki je postal tako nesramen, kakor je sedanj v družbi z „Gorico“.

Kakor smo podali celo vrsto odlomkov iz Mahničeve „Stare“, ki nespodbitno dokazujejo, kako neizmerno se je Gregorčič spremenil, Gabršček pa je ostal isti, — tako storimo tudi s „Prim. Listom“. — Pričnimo polagoma, da bo razvidno, kako strastnejši in strastnejši je postajal ta boj, — ki je zavzel najbrezobraznejše dimenzije proti A. Gabrščeku. Njega uničiti, to je bil alfa in omega klerikalnega boja, kar je pač najboljši dokaz... kdo se je od takrat spremenil: ali Gregorčič, ki je zdaj politični šef „Prim. Lista“, ali pa Gabršček in „Soča“, ki sta i danes enako napadana!

„Prim. List“ 7. febr. 1895. je napisal preludij za nadaljni boj do volitev in tam čitamo med drugim:

„Niso torej, po našem mnenju, nasprotniki krivi, da dobra stvar (klerikalizem!!) zastaja, ampak krivi so oni katoliški možje, duhovni in posvetni, ki se od prvega začetka bratijo z našimi najhujšimi nasprotniki“.

Koga je tu mislil, je pač jasno!

Za volitve na jesen je pa že drugače treskalo. Čujmo!

V št. 24. postavlja „P. L.“ pravila za volitev in pravi med drugim:

„Danes bi ne imeli ničesar dostavljati, ako ne bi bili izvedeli imen nekaterih kandidatov, o katerih je nam dostavili se 6. točko, ki se glasi:

6. Ne izbirajte si prismojenih poslancev, kateri imajo morda mnogo v glavi, ali vse narobe... Izvedeli smo pa vže za več morebitnih slovenskih poslancev, ki živijo v sluhu sv. prismojenosti.

Naš dostavek: Ali niso bile ljubeznive te opazke na naslov „Sloginih“ kandidatov, katere je priporočal Gregorčič? Razglasil jih je naravnost za prismojene, ki imajo v glavi vse narobe! Hentajte, ljubeznivi so bili res naši klerikalci! — Dr. Rojce je bil strašno hud na nje, ker je menil, da obračajo te besede tudi nanj! — In danes? No, danes je „Prim. List“ velik prijatelj teh mož, ki žive v duhu sv. prismojenosti! Te 6 letih jih utegne celo priporočati! Morda so si dali kolesca v glavi popraviti, pobrusiti in tako uravnati, da bodo tekla v duhu sv. spokorjenosti. Dobili so torej Blažev zegen! — Toda dalje!

Št. 24.

„Psihologi nas utijo, da najboljši lek za vsako strast, ko prekorači naravne meje, je, če se izbruhne, če si vgodi in se tako sama vdusi. To velja tudi o politični strasti, kakoršna je zavladala pri nas l. 1889.“

Št. 25.

„Grof Alfred Coronini... Gotovo mu je znana občna govorica v Gorici in okolici, kakor bi se bil g. grof vže dvakrat pobival v dvoboju in sicer zadnji krat nedavno in zelo krvavo... Ako je namreč to res, tedaj bi bil g. grof po cerkvenih postavah izobčen iz katoliške cerkve.“

Naš dostavek. — Tako je hotel „P. L.“ sturiti nemogočega grofa A. C., ki je bil velika opora Gregorčičeva. Ako njega odpravimo, so si govorili, se nam Gregorčič prej ali slej bo moral podati!

V isti številki čitamo dalje to-le oceno kandidata:

„Dr. Aleksij Rojce... Pri zadnjih volitvah je bil prvič propadel in bi bil tudi obležal, da mu niso drugi pomagali na noge. Vanj imajo menda gg. učitelji posebno zaupanje, ker je o svojem času proračunil, koliko kil bi moral en učitelj snesti na dan. Napovedanega poboljška učitelji še vedno čakajo, in čudno je, da niso vže vsi umrli od lakote. G. poslanec je imel nekada velike načrte za blaznico in bolnišnico, a ker so se mu izjavili, vrgel se je zdaj bolj na železnice.“

Št. 27.

„Duhovščino je pripravila politika strasti malone ob vs o avtoriteto. Nismo hoteli vlivati olja v ogenj. Politika strasti je imela prosto roko.“

Naš dostavek: Vprašamo, koliko pa je duhovščina pridobila na ugledu, odkar „P. L.“ priliva olja v ogenj? Le naredite bilanco! Vstrašite se je! Mi pa si peremo roke! Kar ste sejali, to žanjete!

Št. 30.

„Kaj hočete, da pišemo o volitvah v velikem posestvu? Za nas niso oni nečastni

prizori nič nepričakovanega... Kar velja o tej volitvi, velja tudi o drugih: U b o g o s l o v e n s k o l j u d s t v o !“

Naš dostavek: In danes! Danes pa ni več „ubogo slovensko ljudstvo!“ — marveč gospoda dr. Rojce in A. Klancič sta dobila sv. — odvezo in s tem je postalo slovensko ljudstvo nakrat... bogato za ta dva moža! Zdaj se „P. L.“ bori skupno z njima proti „Soči“, ki jima je l. 1895. pripomogla do mandata! — Res: Ali niso to razmere... sv. prismojenosti?!

Toda med najhujšimi pripravami klerikalcev so se izvršile volitve volilnih mož tako, da je „P. L.“ kar sapa zaprla. Udal se je v božjo voljo ter potolažil se, da že pridejo boljši časi, — pustil je ono „politiško strast“ od l. 1889., naj se le spase, v nadi, da njegova doba mora priti.

Dr. Gregorčič je postal po teh volitvah neomejen „narodov voditelj“, „narodov ljubljeneč“, bil je deželni in državni poslanec, deželnega glavarja namestnik... mein Liebhchen, was willst du noch mehr?! Še tiejega mleka mu je manjkalo!

Pred njim so dobili respekt tudi praktični klerikalci. Zato ga niso več napadali, — vso svojo žoljo pa so zlivali na „Sočo“ in A. Gabrščka, kajti to sta bila stebra, ob katerih so se razbile vse lepe klerikalne sanje.

In že l. 1896. so postavili klerikalci okoli „Prim. Lista“ to načelo: Gabrščeka in „Sočo“ treba docela ubiti, pregnati, uničiti, potem pojde naše žito v klasje in dr. Gregorčič bo moral — hočeš nočeš — z nami tuliti!

Kako dosledno so delovali po tem načrtu, naj dokazuje zopet nadaljni tok boja v „Prim. Listu“.

XI.

Povedali smo že, da je bila prišla „Soča“ l. 1896. skoro na indeks. Rajni dr. Zorn je bil izdal kar pastirski list, v katerem je izdal le s varilo, in ako bo „Soča“ dalje tako pisala, da bo prepovedana pod smrtnim grehom. — In res se je bral ta pastirski list po cerkvah, duhovniki pa so „Sočo“ kar na kratko pod smrtnim grehom prepovedali, — kakor delajo danes!

Povedali smo pa že, kar je bilo že takrat vsem znano in niti „P. L.“ ni prikrival, — da se je „Soči“ pripetila ta neprilika vsled člankov iz peresa župnika, a nosil jih je Gabrščeku — dr. Anton Gregorčič. Par takih člankov, katerih si Gabršček ni upal priobčiti v kljub temu, da jim je dal Gregorčič že svoj škofovski blagoslov — imamo še na razpolago. Utegnemo jih pa priobčiti, da Gregorčiču osvežimo spomine na tiste lepe čase in mu posegetamo — vest, ako je še kaj ima.

Tudi po pastirskem listu je nadaljevala „Soča“ svojo pisavo. Od vsega najhujšega, kar je razburjalo dr. Mahniča in oba ordinarijata goriški in ljubljanski... je Gabršček najmanj pisal. Vsemu drugemu je dajal vrsenski škof dr. Gregorčič svoj blagoslov! — Gabršček je imel od tega boja veliko gmotno škodo, za kar se Gregorčič pa ni brigal, kakor se ni nikdar! — Evo, kako je pisal „P. L.“ proti „Soči“ in Gabrščeku:

Št. 14. l. 1896.

„Zadnja „Soča“ je zopet tako strupena, tako husitska, da prosimo in zarotujemo ne le č. gg. duhovnike, ampak vse krščanske može: Svarite ljudstvo pred takim listom, da ne pride ob vsako vero! „Soča“ uči krivoverske nauke in zavija ter pači zgodovino, da bil ljudstvo odvrnila od cerkve in škofov. Ločite se od takih ljudi, da vas ob enem z njimi ne zadene Božja kazen!“

Naš dostavek: Ali ste slišali? Odgovorite, je-li mogoče hujše obsoditi kak list? Tako je bila obsojena tista pisava „Soča“, kateri je dal prej Gregorčič svoj blagoslov! Gregorčič je torej odobril pisavo, po kateri bi prišlo ljudstvo ob vsako vero, ki bi odvrnila ljudstvo od cerkve in škofov! — In danes vidimo Gregorčiča na čelu „Gorice“ in „P. L.“, ki danes enako hujskata proti „Soči“ in naši stranki! — Kje je — božja kazen? Morda ga zadene 5. dec. t. l., ko ga ljudstvo zapodi iz dež. zbora!

Št. 15.

„Sovražnik je prišel ter v njivo gospodovo zasejal seme lažnjivega liberalizma; to seme je poglano, se bujno razcveto in začelo roditi bridek sad.“

Št. 13.

„Iztrebiti moramo iz naših društev liberalno ljuljko. Med to ljuljko spadajo pred vsem liberalni listi, kakor „Slov. Narod“, „Slov. Svet“, „Zvon“, „Bris“, „Soča“ itd.“

Št. 16.

„Nimamo več upanja, da bi se „Soča“ podvrгла škofovski besedi.“

Št. 16.

.... je moral nadškof „Sočo“ obsoditi ne toliko radi napadov na osebo prev. ljub. škofa (kar je tudi vse graje vredno), ampak bolj radi katoliških načel, katere je „Soča“ sramotila v osebi istega škofa.“

Naš dostavek: Ako je to res, kdo je to storil? Vprašajte dr. Gregorčiča! On je glavni krivec! Gabršček mu je neomejeno zaupal! Komu pa, ako ne profesorju sv. pisma?!

Št. 17.

.... sloga je mogota le, ako se izpolnijo sledeči pogoji... 2. naj „Soča“ sprejme katol. program, čist in cel... 4. naj „Soča“ izjavi, da se je ločila kakor od liberalne stranke, katere glavno glasilo je „Slov. Narod“, tako tudi od radikalne, katere glasilo je „Slov. Svet.“

V št. 19., po ponesrečenem klerikalnem shodu v Št. Petru, čitamo:

„Dala nam ni govoriti nasprotna stranka, češ, saj ona že izvršuje krščansko-socialni program na Goriškem! Da res, izvršuje ga tista „Soča“, katere zna tako strastno napadati krščanska delavska društva, pa voditelje krščansko-socialnega gibanja na Kranjskem.“

V št. 22. je na prvi strani bombastičen poziv na vse katoliški misleče Slovence, — proti „Soči“ in Gabrščeku (Gregorčiča že puščaj v miru!) Tam čitamo med drugim:

Kake druge namene imamo, kot ta: — boriti se proti „Soči“ in „Primorecu“, proti „Goriški tiskarni“ in proti Vam, gospod Andrej Gabršček. (Podpisani: Dr. Ant. Mahnič, Ivan Dermastija, Fran Knavs, Francisek Pavletič.)

Naš dostavek: To je vendar jasna beseda, kaj? Kdo se je spremenil?! Gregorčič ali „Soča“ in Gabršček? Korifeje klerikalizma so izjavile, da hočejo uničiti „Sočo“ in Gabrščeka, češ: potlej bomo imeli mir! In l. 1899. se je Gregorčič spokoril za 10-letne grehe ter se pridružil tistim, ki so že l. 1896. napovedali Gabrščeku boj na življenje in smrt! — Kdo je tako slep, da ne vidi čiste resnice?!

XI.

Iz „Prim. Lista“ l. 1896., zlasti po tistem klerikalnem porazu v Št. Petru, opazujemo v smislu nove taktike tole rudečo nit:

Dr. Gregorčiču se laskajmo, ob enem pa delajmo med njim in njegovimi dosedanjimi glavnimi stebri nepremosten prepad. Glavni cilj pa bodi...: ločiti Gregorčiča od „Soče“ in Gabrščeka!

Gregorčiča so hoteli terorizovati z — zaupnicami duhovščine v tem smislu, da

izraža soglasje s „Prim. Listom“, hoče dr. Gregorčiča za voditelja, — obsoja pa „Sočo“. Kratak smisel je torej ta: Gregorčič in „Prim. List“ bodita znanprej voditelja goriskih Slovencev, — „Soča“ pa: du hast deine Pflicht gethan, du kannst gehen!

V ta namen je bil „P. L.“ teden za tednom poln napadov na Gabrščka; najeli so v tako svrhu znanega moža, ki je na enak način bruhal svojo jezo že v „Goriskem Vestniku“ in potem še enkrat (aller guten Dinge sind drei!) v „Gorici“.

Kako sistematično se je delalo na to, da bi se Gregorčič ločil od „Soče“ ter s tem vzročil razkol, je razvidno iz „Prim. Lista“ št. 17. l. 1896., v kateri je povedal dr. Mahnič, da je govoril dr. Gregorčiču tako-le na srce:

„Mi dva, ako se združiva, se nimava nikogar bati, — izdajala bova nov list na svojo roko. Toda... Gregorčič naj se loči od „Novo Soče“ in njenega vrednika Gabrščka.“

Debelo tiskane besede so enako tiskane tudi v „P. L.“ — Glejte, tako so črtili klerikalci A. Gabrščka, kakor ga sovražijo danes! Tako so preganjali „Sočo“, kakor jo danes! Kako so pisali o Gregorčiču, smo videli zadnjč. Toda za njegovo dušo so se bali! Hoteli so jo rešiti za večno kraljestvo, zato so ga s sirenskimi glasovi vabili k sebi! — In kako močno mu je govoril Mahnič! Joj! Ako bi se združila Mahnič in Gregorčič, dva semeniska dohtarja, vsi vrati, da bi ne ugnala v kozji rog vse te preklicane slovenske liberalce, Gabrščka in njegovo „Sočo“ bi pa že panala z novim listom!

Ali hočemo se izpisovati iz „Prim. Lista“? Menda je dovolj!

Kdo se je torej spremenil?

Ali „Soča“ in Gabršček, o katerih so pisali od l. 1889. dalje vedno enako, — katerima so l. 1896. napovedali boj na življenje in smrt! — Gotovo ne! Pač pa se je spremenil dr. Gregorčič, ki se je po l. 1897. popolnoma udal klerikalcem „Prim. Lista“. — In zakaj se je udal? Povemo tudi to! Zato, ker je odšel iz Gorice dr. Mahnič, s katerim ni maral nikake družbe, — in ker so Mahničevi nasledniki v kolu „P. L.“ dali Gregorčiču besedo, da nimajo in ne bodo nikake zveze z dvema gospodoma v — semenišču, s katerima se prav nekrščanski sovražijo!

Ti možje so torej odpadli od „P. L.“ in njegove stranke na Goriskem, in odpadla je tista zapreka, katero je postavila l. 1889. strast, katero je Mahnič prav hudo ožigosal v svojem listu — in dr. Gregorčič je zletel v naročje „Prim. Lista“ ter pretakal sladke solze spokorjenega grešnika, nad katerim se veselje angeljci v nebesih!

Za njim so šli slepo razni možje, med njimi tudi dr. Rojic, ki je torej proglasil v „Gorici“, da Gregorčič in njegova stranka so ohranili stari program nedotaknjen. Kdor ni slep, naj spregleda to velikansko farbarijo! In ako tista — strast ni prevelika, spozna svoje dosedanje zmote tudi dr. Rojic in z njim vsi posvetni razumniki, ki so šli za Gregorčičem, ker so mu preveč zaupali. Slepi osební kult jih je gnal za njim! — Po vsem tem pa, kar se je zgodilo, bi bil zločin nad lastnim prepričanjem, ako bi še dalje služili za orodje najčrnejši med črno internacijonalo! — Kvišku glave, kvišku srca možje, priznajte raje svojo zmoto in vsaj ne obtežujte boja narodno-napredni stranki, ki je pogumno pričela boj v prav nevarnih razmerah proti — klerikalni zvijačnosti in prepotenci! Kdor je čital zlasti zadnjo in današnjo „Sočo“, mora reči, da dr. Gregorčič je izdal program, kateri je 10 let visoko nosil, — in ta program dalje s ponosom kvišku drži naša narodno-napredna stranka!

DOPISI.

Z Vipavskega. — Gospod urednik! Je čas, kaj ne, da se zopet oglašim. Kaj hočete! Polni sodi, pri teh se pokuša, katero „pošraja“ itd. Pa vendar ne mislite, da me letošnja kapljica, dasi ni slaba, privede v ono stanje, kojemu se pravi sladkograjenost. Ne, to pa ne! Dosti sem jih nabral, a ne vem kje začeti. Pri osebnem, pardon lepem Janezu ali po domače Zanutu? Ne pustim ga, ker prazna slama ne da nič. In Bog ne daj, če se mu zamerim. Potem mu ne smem več pred obraz in moje oči bi se ne mogle več pasti na njegovi lepi bradi. Rojca bi se tudi rad lotil. Ne vem, kako ste mu že rekli — „šafti“ Vas bo tožil. Na misel mi je prišla

volitev za deželni zbor l. 1889. takrat, ko je zrastle oni Čerin za poslanca kar čez noč kot goba po dežju. Takrat so bili naši nunci silno proti Rojcu in tudi zmagali s Čerinom proti njemu. Oj kako so se smejali in rogali rekoč: „Sedaj boste rojili z vašim Rojcem“. Kaj se Vam zdi, g. urednik, ali rojijo sedaj oni z njim? Hm, pa kako! Samo ne vedo, kam bi ga djali. K delavkam ne. K „trotom“ bi že še „pasal“. Jaz bi skoraj mislil, a rečem še ne, da bi pristval, ako bo uganjal še nekaj časa take burke, kakor zadnji čas, še nekam drugam! — Še enega imam iz naše doline, o kojem sem pa že enkrat nekaj znil, ta je „cvetnik“, v kojem se je reklo, kako že? da si je kot pristranski ali nepristranski solnik pridobil mnogo zaslug. — Jaz sem povedal že svoje mnenje in k temu dostaviu sedaj, da meni nič mar, kakor malokomur, če mož zapravlja sedaj ono čast, katero si je pridobil kot nepristranski in pristranski solnik!

Janezek, Leksij in Franck, trije Vipavci, „žih“ b' ne bl'i. Četrto pero te detelje je, kako mu že pravijo? putato furlano, naš ljubljeneč naroda, Don Antonio! Prav za prav marjoneta gorenjih. Upam, da v kratkem mu porečemo ljubljeneč naroda requiescat! On pa lahko že sedaj prepeva „moriturus vos saluto“.

Znani nunč Kosec je hotel torej diktirati g. O. Gabrščku, naj vstopi v žlindrasto kolo. Prasal bi ga, s kaksno pravico? Ali so ga on in njegovi somisljeniki volili poslancem? Kosec je pač kosec, bivši vinski a sedaj mlečni mož, in ker požre dosti mleka, je vaje tudi kaj drugega požreti, kakor n. pr. v dan občnega zbora vinarskega in sadjarskega društva itd. Se ve v takem slučaju mu pa služijo najbolj pete.

Veste kaj? Volitve so tu. To nam kaže stomaška ura brez kazal. — Dobra kalamita, kaj ne? Za državnoborske volitve je bila obljubljena, za deželnozbornske se je postavila. Postavil jo je, s čegavim denarom, je vprašanje, g. nunc po obljubi, — oni g. nunc, ki je nekoč svojemu političnemu nasprotniku rekel: „Škodoval Vam bom, kjer bom mogel“. Ali ne, g. nunc, to je ljubezen do bližnjega na krščanski podlagi. — Pojdite se solit, judovski leviti!

Gospod urednik, prosim, povejte mi, kaj in o čem bi pisala „Norica“, ali kakor so jej že rekli, nevesta „Prismojenca“, ako bi ne bilo dr. Tume in Gabrščka? To bi silno rad vedel

Antiklerikalec.

Iz Vel. Žablj, 23. oktobra 1901. — „Primorska glista“ je dobro zadel v svoji zadnji številki, ko piše o „bralnih društvih“ na Vipavskem, med katerimi dela jedino le bral. društvo v Vel. Žabljah „častno“ izjemo, ker ni v krčmi kakor druga vipavska društva, kjer se nerazsodno mladino uplivi cerkve odteguje, marveč „bralna ščatavnic“ je tu le v oštariji a nikakor v krčmi! Zato dela častno izjemo med drugimi vipav. „bral. društvi“. „Glista“ pravi, da druga bral. društva na Vipavskem so prava gnezda liberalstva in spacenosti. Ali mi rečemo, da tako „bral. društvo“ dela res častno izjemo, ker v njem je samo zalega farovških zagriženecv in skledoliznikov. Fej takemu društvu! Edina častna izjema istega je „tabla“, a drugega nič. „Glista“ kadí v istem dopisu bivšega učitelja Vilharja s kadišnico, kateremu radi prepustimo isto čast, le škoda, da ni pred očel od nas. Krščanski duh, kateri je vel v društvu pod Vilharjem, veje tudi sedaj, ko dirigira svoje klerikalne nazadnjake iz Kromberga; ni nič drugega nego pravi cerkveni „virh“, katerega njemu in njegovi klapi radi privoščimo. Seveda sedaj je vse drugače tu in upanje, da se za zavedne Žabljce ustanovi novo društvo, katero ne bode disalo po „virhu“, to je prav gotovo. Le tako naprej klerikalni oderuhi, saj se poznamo! Vas grize, to vemo, nam pa koristí.

Doličnemu Stomaškemu dopisniku podkadam pa kmalu, ker vem, zakaj se drega ob Žablje. Le počasi, se že poznamo, odkar ste dali recept, ko ste sel od Ajdovščine proti Krizu, kako naj se postopa z dopisniki, kateri pišejo o duhovnikih in o osebah, katere diše po „virhu“. Mar bi molčal in kje druge pokukal, kjer je bolj potrebno, ker Vi ste res naš kmetski prijatelj, ker a. nam vina primanjkuje, pa vodo blagoslovite takor Kristus v Kani-Galileji, samo da je poln Vaš mošnjček. Za danes naj to zadostuje, o priliki se kaj. —

Preteklo nedeljo ob 3 pop. smo spremlili k večnemu počitku Marijo Slejko, roj. Pavlič, v 90. letu njene starosti. Bog ji je

podelil visoko starost in ji ohranil do zadnjega dober spomin. Pokojnica je bila blagega srca, priljubljena mati vsem občanom. Rada je vsakemu kaj pripovedovala o svojih mladih dneh. Ali siva starost je pokojnico posadila na smrtno postelj, na kateri je tudi dne 18. t. m. ob 6. pop. mirno umrla. Nam občanom ostane na njo v srcih blag spomin, njej pa bodi lahka zemlja domača!

Domače in razne novice.

Volilni shod v Kalu. — Narodno-napredna stranka priredi v nedeljo dne 3. novembra volilni shod v Kalu na Kanalskem. Shod bo v gostilni g. Andreja Škrta. Pričetek ob 3. pop. Pričakuje se obilne udeležbe.

Sobotni „jur-fixe“ kolesarskega društva je nadkrilil vsa pričakovanja; divno petje naših goriskih pevcev in izborna z nedosegljivi humorjem osoljeno predavanje gospoda „Flagellusa“ iz Kamčatke je zabavalo navzoče, katerih je bilo izredno lepo število, med istimi mnogim gospa in gospic, najbolje. Priporočamo vsem našim domačinom obisk teh „jur-fixov“, kjer dobi vsak dosti zdrave in neprislilne zabave.

V soboto bo zopet „jur-fixe“ v istih prostorih. Na dnevnem redu bo poleg drugih točk najbrže tudi starorimska zaloigra neznanegega poet „Karakala“, ki spaja v sebi pretresljivo tragiko. Gostje vedno dobro došli!

Tamburaško društvo v Ajdovščini je priredilo v nedeljo svojo veselico s prijaznim sodelovanjem goriskih pevcev, ki so pod vodstvom gosp. Steleta s svojim izbornim petjem želi obilo pohvale. Tamburaški zbor sam je udarjal krepko in lepo, opazili smo pri istem tik dobre šole tudi sigurno igro in izborna vodstvo. Humorističen prizor „Falaran student“ je vzbudil mnogo smeha. Dvorana je bilo natlačeno polna, navzoči pa so z vidnim zanimanjem sledili posameznim točkam. Koncem programa se je mladina zavrtela v veselem plesu, ki je družil celo družbo pozno v noč.

Župnikom na Placuti v Gorici je imenovan Lah don Francesco Zia ch. Dolgo časa so odlašali na ordinarijatu s tem imenovanjem, končno je poslal kardinal v farno, ki steje dve tretjini Slovencev, za župnika Laha, kateri bo plaval s politiko gospodujoče laske klike in magistrata v mestu naprej. S tem imenovanjem je zmagal magistrat nad ordinarijatom tako, kakor si je želel, in tako ima mestna fara sv. Vida z dvetretjinskimi slovenskimi prebivalstvom za župnika moža, ki ne zna spregovoriti niti enega stavka prav po slovenski. Ordinarijat se je udal, in s tem je storjen v svrhu polasčevanja cerkva v Gorici korak naprej, ki pa utegne postati v slučajih usodepolni, pa ne za Slovence!

Dva zaupna shoda je imela naša stranka v nedeljo.

Prvi je bil v Ščapcanovi gostil. na Otavi za obsirno županijo Šempas. Proti 4. uri pop. se je bila napolnila dvorana; tudi v dveh postranskih sobah so se bili ljudje. — Govorila sta dr. Tuma in Gabršček. — Dr. Tuma je govoril o pripravah za volitve v deželni zbor, pojasnil program naše stranke ter prešel na potrebe šempaske županije. Zborovalci so slišali, kako dobro pozna dr. Tuma tudi razmere in potrebe te županije. — Gabršček pa je govoril o sleparstvu klerikalne stranke s cerkvijo in vero ter dokazal, da isto, kar govore danes o naši stranki, so govorili do pike o Gregorčiču in njegovi stranki skoro 10 let. — Shod je končal v najlepšem redu.

Župnik Grča na ta shod ni prišel, kakor je storil lani. Pač pa si je izmislil drugo sredstvo, da je nekaj Šempascev pridržal doma. — Najprej je podaljšal blagoslov. — Za 3. uro popoldne pa je povabil — on je predsednik krajnega šolskega sveta — v farovž vse starše, katerih otroci so imeli v šoli kako zamudo. Vsi pa niso šli na te limanice, veliko pa jih je slo. In po tem zaslíšanju se je v farovžu veselo popivalo. — Grča je hotel celo godbo plačati, da bi svirala v krčmi in tudi ta pridržala nekoliko ljudi v vasi, pa se mu želja ni izpolnila.

Tudi v Šempasu se ljudem odpirajo oči, ki zdaj vedno bolj uvidevajo, da Grča in Skopitar nista bila Šempasu v korist.

V Komnu pa je imel dr. Treo zaupni shod v občinski dvorani. Ta shod je bil bolj informativen in organizatoričen. Dšlo je do 70 povabljenih možakov iz vse okolice. — Da bo na Krasu za naša kandidata ogromna večina, ki za vselej zapre klerikalcem sopo, o tem ni nikakega dvoma! Mi se le smejemo najnižnosti tistih „kavcev“, ki goje še kake nade, da bi Kras zopet pridobili! Kislo grozdje!

Koliko je Slovencev v Gorici? — Dolgo časa smo čakali, nò, lednjčte smo vendarle pričakali. Goriski magistrat je končno naznanil, kako se deli prebivalstvo v Gorici po narodnosti. Nasteli so gospodje 4754 Slovencev, 16.112 Lahov, 2760 Nemcev, 77 Srbo-Hrvatov, 54 Čehov, 6 Poljakov, 1 Malorus in 1 Rumunec. Slovencev so našli torej 4754. Pred 10 leti so jih bili našli le 3567. Da število 4754 ne odgovarja istini, tega menda ni potreba še posebej poudarjati, ker z mirno vestjo in popolno gotovostjo lahko rečemo, da Slovencev v Gorici je najmanj še enkrat toliko, torej nad 9000. Vsega

prebivalstva, pristojnega v Avstriji, je v Gorici 25.432 (1667 od teh ne spada pod Avstrijo); 2899 jih je raznih narodnosti, torej ostane Slovencev in Lahov nekaj nad 22.000. In če računamo vse tiste slovenske delavce in delavke, služkinje in razne druge uslužbenke slovenske narodnosti pri Lahih, nekaj nezavednih, ki so se dali po devizi: saj je vse eno! vpisati za Lahe, vse tiste Slovence, katere so brezvestneži vpisali za Lahe brez vednosti istih, in vse tiste, kateri so se na druge čudne načine na magistratu samem „preobrili“ v Lahe, itd., potem smemo reči brez skrbi, da v Gorici je ali blizu ali prav toliko slovenskega prebivalstva kakor laškega. Razlika v manjšini ali večini na eni ali drugi strani je le neznatna.

Dolgo časa so „preštevili“ na magistratu, in slednjič — težek porod! — po tolikih mesecih so vendar prišli na dan s številom, katero je sestavljeno tako, kakor Lahom bolje kaže. Nam ta „statistika“, umetno sestavljena, prav nič ne imponira, ker vemo, da slovenski živelj v Gorici čudovito hitro raste, in čez 10 let naraste prav gotovo tako, da bodo Lahi v znatni manjšini. Potem pa naj se le pripravijo na druge čase!

Škandal je seveda, da kakor pred 10 leti so utajili tudi sedaj nad polovico Slovencev — toda sistem iz Trsta ima tudi pri takih rečeh svoje prste vmes, ker noče videti v Gorici Slovencev! Ali mi smo vendar tu in naše število tudi raste! Le tajite nas, dokler še morete, dolgo tako ne bo več časa za to!

Po veroizpovedanju je v Gorici 24.892 katolicanov, pravoslavnih 58, protestantov 225, židov 248, drugih veroizpovedanj 3, brez vsakega veroizpovedanja 6.

384 prošelj za domovinsko pravico — odbitih. — Okoli 400 prošelj za domovinsko pravico je bilo predloženih goriskemu magistratu, in od teh jih je bilo odbitih kar 384, kakor pravi magistrat, ker ne odgovarjajo zakonu, v resnici pa zato, ker so dotične prošnje predložili Slovenci. Odbile so se te prošnje po zaslugi dr. Venierja, ki je tudi predsednik društva „Gioventù Friulana“ in znan prijatelj Slovencev. S tem je povedano vse. —

Ali so dobili ti Slovenci domovinsko pravico v Gorici ali ne, to je danes sicer vse jedno, kajti končno se jim ta pravica ne bo mogla odreči. Toda teh 384 slovenskih družbinskih očetov si dobro zapomni divjaško početje magistrata z njimi in jih le utrdi v borbi z laško objestnostjo, katere borbe konec bo ta, da dobé vsi domovinsko pravico v Gorici ter tudi drugače nastopajo proti Lahom, kakor priče. Na ves glas povemo raznim laškim pobicem, ki hočejo še vedno uganjati protislovensko politiko v mestu, da današnji dan ni več prostora v Gorici za take „spase“. Rajši naj bodo lepo mirnejši in naj gledajo, da ko pridejo v leta ter bodo imeli otroke, da bodo ti, ko zrastejo, imeli kaj jesti. Lah jim ne bodo nosili kruha, Slovence pa pehajo prav vespešno od sebe.

Magistrat se torej trdovratno brani Slovencev, katere ali taji ali jih podi iz Gorice. Noče jih poznati, samo slovenski denar, tega pa laški gospodje kaj dobro poznajo. In s kom pa je podprta laška osobnost na magistratu, ako ne s slovenskim denarjem? Naši Slovenci nosijo v Gorico denar, mestni Slovenci ga puščajo tu, Lah priidejo šele na tretjem mestu v poštev; torej je očitno, da vse laštvo v Gorici sloni v glavnem na slovenskih denarnih stebrih. To je treba zopet povedati, da vedo naši Slovenci, koga podpirajo s svojim denarjem. Podpirajo lasko napihjenost, katere v zahvalo za to podi Slovence iz Gorice ter jih taji.

Zaplenjeno.

Kako Gregorčič plačuje. — Ponatisnili smo besede, katere je napisalo glasilo klerikalcev l. 1890. v resen opimin Gabrščku, čes: Gregorčič te je najel, ker imaš dovolj zmognosti, si vnet, mlad in neizkušen, pa godilo se ti bo po pregovoru: ko te ne bo več potreboval, ti da brco in obrne hrbet. Da se je do pike izpolnilo to prerokovanje, je zdaj pač vsakomur jasno! — Toda še huje je!

Gregorčič je l. 1889. pridobil Gabrščka, da se je zanj tepel in mu pridobil vse narodove časti. — Ako bi se bil Gabršček oklenil dr. Tonkljara ter deloval pod njegovo firmo prav isto, kakor je pod Gregorčičevo, bi dosegli goriski Slovenci iste vspehe, če morda ne večjih. — Da je začela „Sloga“ takoj, ko je prišla v roke „Sočine“ stranke, intenzivneje delovati na šolskem polju, je pač... le bledite, g. dr. Gregorčič! — **edno Gabrščkova zasluga.** Vam jo povsem odrekamo! — Gabršček je sel od hiše do hiše in zagotovil „Slogi“ redne mesečne doneske. (Dr. Rojic ni hotel nič obljubiti. Dal je enkratni dar — strmi svet! — 4 gld!) Ko je bil Gregorčič gotov, da bo pokrivala „Sloga“ troške, je sel šele s pogumom na delo. Ta pogum pa mu je vili Gabršček, ki je s svojo „Sočo“ vzbudil v citateljih izredno radodarnost, kakoršne Gregorčič nikdar ni! Saj je imel on „Sočo“ 7 let v rokah, a kaj je storil?!

Boj za slovensko šolo je pričel zopet le Gabršček. Vse podpisovanje starih je vodil on. Dr. Gregorič je dobil reč že zrelo v roko, vodil je dalje in — zapackal. „Sol. Doma“ bi ne bilo brez Tume in Gabr. Tudi sedanjega lepega doma bi ne bilo, marveč Gregorič bi bil zidal — kurnik po načrtu znanega „fušarja“, ki je zagrešil v deželi že veliko — kurnikov.

Ali čemu bi vse to nastevali. — Gregorič je znal imenitno izkoristiti Gabrščekovo.... zmožnost, vnetost, mladost in — neizkušenosť v spoznavanju takih značajev, kakorsnega so videli klerikalci od Mahuica doli v Gregoriču!

In kaj dela danes Gregoričev list? Da bi paralizoval — uničujoče vtise člankov „Dr. Gregorič — spokorjeni grešnik“, je napisal zadnjič pamflet na osebo Gabr. ter mu tudi razkol l. 1889. šteje tako, kakor da je zanj nekaj malo častnega in je dokazoval, da — Gabr. ne more živeti brez prepira. Od onega razkola je imel osebno dobiček pred vsemi Gregoriči, a kaj je dobil Gabršček? — Dobil je brco, ko ga Gregorič ni več potreboval — in na posled se 2 meseca ječe, poostrene z dvema postoma in dvema zaporkoma v samotni celici. Tako je plačal Gabršček — doktor sv. pisma don Antonio Gredolčić! „Gorica“ je vrhu vsega kar besna, ker Gabr. se ne tiči v luknji; rada bi ga videla ondi prav zdaj — med volitvami! Taki pisariji odgovori pač vsak postenjak s krepkim: Fej te bodi!

Dr. Tuma je vsega kriv. — Klerikalni brezvestneži se kaj radi poslužujejo tega redstva:

Ako dr. Tuma kot deželni odbornik stori ljudstvu še toliko dobrega, govore: Kaj to, saj je zato plačan (kar pa ni res!); saj je to storil ves deželni odbor.

Narobe pa, ako se je ljudstvu pripetilo kaj neljubega iz deželnega odbora, naj si dr. Tuma ni imel one reči v rokah, pa govore: Dr. Tuma je kriv! Vidite, kaj nam je naredil. Da bodo naši rojaki sploh vedeli, komu pride v roke kaka reč, naj povemo:

Vse občine od Plavij naprej proti severu ima deželni odbornik dr. Tuma; — vse druge slovenske občine ima dr. Abram. — Dasi župnik Grca to ve, vendar udriha po deželnem odborniku dr. Tumi, ki Sem-pasa niti nima v svojem področju! Torej: vsakemu svoje! Tudi v udrihanju, če že mora biti!

Reklama za dobro faro. — Lepi kaplan Aloisius s Travnika v Gorici je napravil pred kratkim župnijski izpit. To je vse lepo in prav, ali za izpitom treba dobiti tudi faro. Pravijo, da je prestal „težak“ izpit dobro, ali nekaj se je manjkalo, da bo popolnoma sposoben za župnika, kakor ga hoče imeti sv. cerkev danes. Manjkalo je se dokaza, da zna lepi Aloisius, imeti tudi politične pridige. Doslej je bil č. Aloisius vedno „fest fant“, prijeten družabnik in ljubljene naših katoliških učitelj. Slednjim se je bil sicer svoj čas z neko neumestno opazko malce zameril, ali to je že vse poravnano in pozabljeno.

V cerkvenih rečeh je bil č. Aloisius vesten duhovnik in njegove pridige so ugajale ljudem, zlasti ker ni mešal v cerkev politike. Če je tuintam le tako iz nedogledne dalje malce ciknil na njo, nò, to je bilo tako, kakor kaplja v morje. Toda sedaj pa je drugače. Lepi Aloisius je sprevidel, da brez politike in brez „slabih časnikov“ ne bo dobrega kruha. Zato je zasel na pot politikujočih nunciev, in v nedeljo jutraj je spustil v cerkvi sv. Ignacija na Travniku v svet svojo prvo veliko politično pridigo. Ženice in deklet so začudene poslušale, kaj da toliko govori danes g. kaplan o „slabih“ časnikih, da je smrtni greh, citati jih itd. Ali Aloisius je govoril neusmiljeno naprej, meneč bržčas, da je na kakem volilnem shodu in ne več v cerkvi.

To je bil „praktičen“ izpit, katerega je prestal izvrstno, kardinal tudi najbrže izve o tem, in Aloisius dobi prej ali slej dobro faro. Tista pridiga je bila po našem mnenju le reklama za njo, ker drugače bi taka pridiga ne bila podobna č. Aloisiusu. Mi mu sicer privoščimo dobro faro, ali tu nam prihaja na misel, kako kvarijo od „zgorej“ značaje. Po liguorijanski morali bi se utegnili reči seveda, da tako kvarjenje znači le spreobrnjenje, nad katerim imajo veselje krilat angeljci v svetlih nebesih. Ali kdor sodi s svojim zdravim razumom, ne veruje takim fabulam, marveč prihaja do zaključka, da nadškofljski ordinarijat zahteva poleg drugega tudi izpit iz politike. Kajti brez politike je današnji dan katoliški duhovnik na Slovenskem nemogoč. — Č. g. Aloisius, čestitamo iskreno!

Samo da se kaže. — Č. g. Aloisius s Travnika je rekel v svoji nedeljski politični pridigi, da naprednjak pride s soprogo v cerkev le za to, da se kaže na zunaj, kakor da bi bil kristjan, v srcu pa ni! — Torej, ako gre naprednjak s soprogo ali sam v cerkev, je hinavec, ki se le kaže, ako ne gre, je pa brezverec, katerega zdaj pa zdaj hudi pohrusta. Torej, kako vstreti? Razmislijte o tem, naprednjaki, kako storiti, da ne boste ne hinavci in ne brezverci! Glejte, klerikalci imajo ložje stališče. Ako gre v cerkev, se ga časti, kakor da bi bil storil kdo vé kako nadčloveško delo, ako pa ne gre, se mu pa ta greh odpusti že — kar naprej, pa je tudi prav! Torej je krit na vse strani, naprednjak pa povsodi izpostavljen hudici. Ali torej ni

opravičen boj proti politikujočim nuncem, katere imenuje naše ljudstvo — „farje“? Tista prislovica pa slove: Vera po farjih gor, po farjih dol! — Č. g. Aloisius! Ali hočete tudi Vi med take — „farje“?

Kakšnih volilcev si želi klerikalci? — Na to vprašanje dobimo pravi odgovor v nastopni dogodbici s Kranjskega:

„Debelček iz Dragobacka pri Selcih je originalen mož. Na vprašanje: „Koga ste volili?“ je odgovoril: „Ta prav ga“. Vpraševalec: „Kdo pa je dr. Brejc?“ — Debelček: „Škof!“ — Vpraševalec: „Kdo vam je to rekel?“ — Debelček: „Gospodje“. Okrog stojeti so se smejali, možu pa se je še eno vprašanje stavilo: „Kaj pa bo zdaj, ko ste škofa volili; kdo pa bo škof, ko bo ta poslanec?“ Odgovor zavednega katoliškega volilca: „Gospodje že vedo!“ To so volilne in to so „volilci iz prepričanja“ 20 stoletja.

Tako citamo v „Slov. Narodu“. Reči moramo k temu le to, da tudi naši klerikalci na Goriskem si žele prav takih volilcev.

Od Brkinov nam pišejo: „Čitali smo 43. številko „Prismojence“, kjer je neki dopis od Brkinov. Tisti dopisnik pravi, da je poročilo o shodu v Matavunu v „Soči“ in v „Prim.“ neresnično. Ali mi vsi vemo, da sta „Soča“ in „Primorec“ pisala golo resnico ter tudi povedala, kdo je bil prišel na shod delat zdražbe in sitnosti. Čudimo se torej taki predznosti v „Prismojencu“, da se resnica na glavo postavlja na tak način. Ti klerikalci res niso za drugega nego za laž. Ali naj le lažejo, kar hočejo, mi ne pojdemo za njimi. Zdjaj pa le lažite naprej po smrdljivem „Prismojencu“!

S Srednjega nam poročajo, da je prišel edno zadnjih nedelj, tje po opravičeni tamkajšnji poznanec iz Gorice, obiskat svojo bolno sorodnico. Vstavljal se je med drugim tudi v neki gostilni, v kateri gospodaril meznar Furlan na „katoliški podlagi“. Ta poznanec je ostal v gostilniški sobi z nekim mladcem. Krčmar jima je upihnil luč pred nosom, potem pa prinesel neko malo leščerbo, da sta se komaj videla. Odsla sta na to v kuhinjo k drugim. Ta poznanec iz Gorice bi bil sel rad do Ročinja v spremstvu nekega svojega sorodnika, ki je bil navzoč, ali ta ni hotel z njim, na kar je hotel prenočiti v tisti gostilni. Ali glej ga, klerikalnega gostilničarja. Menda je zavohal, da je tisti mož iz Gorice „literalec“, pa mu je odrekal prenočevanje, dasi sta bili za neko žensko na razpolago kar dve postelji! To je krščanska ljubezen, kakor jo uče današnji politikujoci nunci! Ljudje božji, zapomnite si tisto klerikalno gostilno na Srednjem!

Vabilo k shodu vsega slovenskega učiteljstva javnih ljudskih sol v pokneženi grofovini Goriski in Gradiščanski dne 7. novembra 1901. ob 10. uri predpoldne v Gorici v dvorani gostilne „Pri zlatem jellenu“ (Ozka ul. 9).

Dnevni red:

- 1.) Sklicateljstvo poročilo.
- 2.) Kako naj učiteljstvo postopa o volitvah v deželni zbor.
- 3.) Predlogi.

Podpisani se nadja, da se slovensko učiteljstvo zaveda ne samo svojih dolžnosti, ampak tudi postavnih pravic in potrebe organizovanega stanovskega nastopanja ter da se udeleži shoda v našega stanu vrednem številu. — Shod je namenjen in pristop k njemu dopuščena samo aktivnemu učiteljstvu slovenskih javnih ljudskih sol poknežene grofovine Goriske in Gradiščanske.

V Ajdovščini, 27. oktobra 1901.

Fr. Bajt, nadučitelj.

Droblj. — Včeraj je pričela pred okrožno sodnjo v Lovu v Galiciji obravnavati proti Silviju Nodariju iz laskega Vidma, znanemu agentu za izseljevanje v Ameriko. Pravda bo zanimiva, zato bomo tudi o njej poročali.

Na dnevnem redu je vedno in vedno most čez Sočo pri Barki. Sedaj čujemo, da je voda odnesla narejena dela ali material, sedaj zopet tožijo delavci, da ne dobivajo zasluženega plačila. V nedeljo je prišlo na okr. glavarstvo kakih 30 delavcev, pritožilo se, da niso dobili že dlje časa zaslužka. To je vendar že grozno! Ubogi delavec, ki komaj čaka, da dobi zaslužen denar, ne dobi nič! Kako se le more izročiti sploh delo taki tvrdki? In tu, kakor se vidi, ni nobene pomoči za delavca, kateri je kar predan podjetniku na milost in nemilost. Kaj dela vlada?

Vest „Zopet deklica spečena ziva“ v „Soči“ št. 124. je neresnična. Oni dan je bil le mal ogenj na dvorišču Pavla Pahorja, katerega je zakuril mal dečko in sicer kupček slame, na kar je potem zbežal. Nesreče pa vsled tega ni bilo nikake. Tako se nam poroča sedaj, zadnjič pa smo poročali, kakor smo tudi slišali.

Poživljenje. — V Slavšini pri Ptujju je živel kmet Grmič z ženo Alojzijo pri njeni materi Mariji Rantasa, katera je imela pri sebi tudi svojega mutastega sina. Grmič je bil jako surov mož ter je živel v vednem prepiru s svojo ženo in njeno materjo. Pred 5 leti leti je Grmič naenkrat izginil in vsa poizvedovanja po njem so bila brezuspešna. Sedaj pa se je vendar posrečilo žandarmeriji priti hudodelstvu na sled. Tačsa Marija Rantasa je bila svetovala namreč svoji hčeri Alojziji, naj svojega moža ubije. Ta je naročila mutastemu bratu, naj Grmiča ustrelji,

kar je tudi storil. Ustreljenega so vlekli potem v klet, kjer je ležal dva dni. Tretji dan so ga na kosce zrezali in v kotlu tako dolgo kuhali, da je slo meso od kosti. Meso so potem zakopali v gnoju, kosti pa so sezgali.

Razgled po svetu.

Ogerski državni zbor. — Včeraj je bil odprt ogerski državni zbor s prestolnim govorom, ki povdarja zlasti potrebo trajne pogodbe med Avstrijo in Ogersko na temelju pravičnega presojevanja interesov z obeh strani. Dalje se dotika prestolni govor trgovinskih pogodb, ki se imajo skleniti, ter o potrebi pravične pogodbe med Ogersko in Hrvaško. Važna naloga je tudi preskrbeti za kontingent novakov. Med drugim opozarja tudi na neugodno položeno poljedelstvo, obrti in trgovine ter navaja še drugo, kar treba izvršiti. Vlada predloži celo vrsto predlog, tako za zavarovanje delavcev proti nezgodam, o reformi pravnega reda, kazenskega zakona, vojnega kazenskega postopanja itd. Končno omenja prestolni govor prijateljsko razmerje do drugih vlastij. Govor le bil sprejet z viharimi eljen-klici.

Kranjsko. — Klerikalna podivjanost raste. Dobro uro hoda od Ljubljane stoji lepa vasica St. Vid, tik katere postavi ljubljanski škof svoje zavode. V St. Vidu cvete klerikalizem bujno; goje ga seveda nunci, kateri hočejo iztrebiti iz St. Vida vsakega naprednjaka. Tamkaj učiteljuje priznani izvrstni solnik G. Žirovnik, ki se peča temeljito tudi s tamkajšnjo obrtno solo ter je isto izdatno povzdignil, kakor tudi se bavi uspešno s kmetijstvom ter je član osrednjega odbora kmetijske družbe; vrhu tega je ustanovil v St. Vidu močan pevski zbor, kakršnih je malo po Kranjskem. Vse to pa ni všeč nuncem in njihovim podrepanikom, ki se trudijo naravnost vzglednega učitelja v vsakem oziru spraviti iz St. Vida. Storilo se je že dosli potov v to svrhu, ali Žirovnik je seveda ostal, ker ni prav nikakega povoda za premestitev.

Ali kaj se je zgodilo sedaj? Nedavno temu po noči je vstrelil nekdo z revolverjem v spalnico nadučitelja. K sreči se ni pripetila nikaka nesreča. Če upoštevamo hujskanje proti nadučitelju od strani klerikalcev in pa dejstvo, da Žirovnik nima nobenega sovražnika, katerega bi si bil sam povzročil, ne ostane drugega, in nad tem nikdo ne dvomi, nego to, da je kak zaslepljen klerikalce, bržčas celo najet za to! — pograbil za revolver ter sel streljati v nadučiteljevo spalnico, meneč, da gotovo stori dobro delo, ako ga vstrelji „tega liberalca“. Take sadove rodi klerikalna gonja!

To je samo na sebi nekaj nečuvnega, ki pa, žal, popolnoma odgovarja namenu, kateri ima klerikalna gonja proti naprednjakom. Tej gonji so dobra vsaka sredstva. Dobi se pa tudi hitro človek, ki „uboga“ svoje klerikalne voditelje-hujskate ter stori, ako ni drugače, tudi zločin, ali naravnost zapeljan k temu ali podučen tako po namigljajih! Da bi se kak človek kar sam od sebe odločil za tak korak, je manj verjetno. Ali da se izve resnica, kako stoji s to rečjo, treba natančne preiskave, četudi dolgotrajne, kajti taki poskusi, „spravljati stran“ naprednjake, pač ne smejo ostati neizkazovani. — Kaj vse stori žegnani klerikalizem, in še celo brez greha! Za vero gre, za sveto vero, in za sveto vero je treba celo ljudi streljati! — Ali ni zadnji čas, da se vpro vsi svobodnomošni življi po celi slovenski domovinski proti politiki gonji črnih divjakov, kateri vstvarjajo iz našega sicer dobrega naroda — tolovaže! Quousque tandem?

Ljubljanskemu škofu Antonu Bonaventuri prede huda, ker njegov škofovski ugled je skoro ves že splaval po Savi. Občinski zastopi mu kar odrekajo vsak slavnosten sprejem. Pred kratkim je prišel v Trnovo pri Ilirski Bistrici blagosloviti kapelico solskih sester „De Notre Dame“. Sprejelo ga je k večjemu kakih 50 ljudi, staršinstvo in drugo občinstvo pa se skoro niti zmenilo ni zanj. V soboto je bil v Novemestu. Občinski odbor je sklenil sprejema se ne udeležiti, in sprejema se ni udeležilo nijedno društvo; le malo ljudi je bilo navzočih. Zastave so vihrale le s cerkvenega stolpa. Kako je kaj pri srcu Bonaventuri, ko vidi v takih pojavi očiten odpor proti oni nesrečni duhovski politiki? Namesto kot nositelj miru in sprave, leta iz kraja v kraj kot nositelj zdražb in klerikalne politike — nò, potem so taki „sprejemi“ že na mestu!

Istra. — Poslanec Spindič in tovariši so stavili v zbornici poslancev 22. t. m. nujni predlog, v katerem so opozarjali na splošne okolnosti bede v Istri, zlasti med kmečkim prebivalstvom ter so zahtevali podpore iz državnih sredstev. — Isti poslanci so stavili še drugo interpelacijo, v katerem je govora o nekem dogodku v Vižinadi v poreškem okraju. Dne 30. sept. so se sprli namreč delavci, Hrvatje in Lahi. Občinski redarji so odvedli v zapor nekega mladega Hrvata, katerega so naslednji dan našli mrtvega vsled udarcev, dasi nikdo ni videl, da bi bil ta mladenič prejšnji dan tepen v gostilni. Interpelacija zahteva strogo preiskavo, ker je notorično, da laski občinski redarji postopajo jako grdo s Hrvati.

Volilna borba v Istri: utegne biti jako huda. Laški dež. poslanci so zagrozili, da je poskrbljeno, da se letos ne povrne v dež. zbor nijeden zastopnik Slovencev in Hrvatov. Dobesedno tega seveda ni vzeti, ali značilna

pa je le grožnja, in gotovo je, da pojde vlada na roke Lahom.

S Cetinja prinašajo listi vest, da v nedeljo 27. t. m. je bila tam podpisana zveza med slovanskimi narodi na Balkanu. Predsedoval je komisiji črnogorski knez Nikola, navzoč pa je bil tudi poseben odposlanec iz Rusije. Ako se vesti obistini, bi tako zvezo le najšrešnjeje pozdravili.

Zarota proti perzijskemu šahu. — Iz Teherana poročajo o zaroti proti šahu. Vzročitelje zarote so že prijeli ter jih odvedli v Kutsan, kjer bodo zaprti v jetah za vedno. Nekega uglednega teheranskega meščana so peljali nagega v verigah po ulicah. Zarotniki se nadejajo vstaje ljudstva, katero godrnja proti šahu zlasti radi nameranih novih posojil za pobožno potovanje v Medje in potovanje šaha v Evropo.

Na Španskem. — V zbornici poslancev je izjavil ministerki predsednik Sagasta na dotično vprašanje, da od 700 redovnikov, ki so prišli iz Francije na Špansko, ostane v deželi le 52. Dekret proti kongregacijam ima namen, preprečiti naseljevanje iz Francije izgnanih kongregacij. Kakor se vidi, dekret tudi dosega svoj namen.

V Južni Afriki. — Te dni je imel Chamberlain v Edinburgu govor, v katerem je napadal posebne Irce, češ, da so izdajalci domovine, ker simpatizirajo z Buri. O vojni v južni Afriki je rekel, da se bo postopalo najenergijeje, da se napravi čim prej konec. Kar se tiče grozovitosti, katere uganjajo Angličani, je izrekel mnenje, da tudi drugi narodi so zakrivila slične grozovitosti. — O generalu Devetu se še vedno ne ve, ali je mrtel ali živ. Nikakega zanesljivega poročila ni. — V taboriščih ujetih Burav je 109 418 oseb, med temi 54 326 otrok. V septembru je umrlo 2421 ujetnikov, med njimi 1964 otrok. Grozno število, ki pa kaže surovost Angličev v vsej nagoti, ker postopajo z ujetniki in bolniki skrajno neusmiljeno.

Raznotero. — Kakor naznanjajo iz Pariza, so sklenili slednjič francoski rudarji naznaniti generalni štrajk. — V Belemgradu v oddelku za koleke je zmanjkalo 80.000 frankov. Kdo je poveril, še ne vedo.

Narodno gospodarstvo.

Napredek kmetije na Slovenskem.

(Članek izven uredništva.)
(Konec.)

Prebrskal je pisma Rimljanov, a lovil iz njih misli, ki človeštvu niso do ... oristile, navodil kmetije pa se zapazova. Se le moderni omikani kmetje so jih nasa. ter delali na njih naprej. Tekom 2000 let bi moralo toliko kat. duhovnikov vendar kaj prida kmetovanja na dan spraviti, če je, kakor se hvalijo, toliko organizatorične in celo originalne moči v njih!

Slov. kmetija še danes ne izpolnjuje vseh rimljanskih načel kmetovanja. Glavni „regens chori“ kat. duhovnik na Slovenskem skozi toliko sto let naše kmetije ni spravil dalje, kakor je bila zanemarjena v tlakarskih casih. Priti so morali posvetni ljudje, ki so nekaj boljših kali zbudili v pametnejšem našem kmetu. Zakaj jih prav za prav danes v tolikem številu redimo, vpraša se marsikdo? — Več kakor polovica dela prejšnjih časov je odpadlo duhovnikom. Matrike lahko vodi vsak župan. In se jih je toliko in samostanski le-nuhi si tudi pripravljajo na slov. zemlji topla gnjezda!

Da bi vsaj ljudski duhovniki (Leutpfarrer), ki imajo lepa zemljišča še iz prejšnjih časov, kaj prida kmetovali! V najem dajejo zemljišča. Njihove kuharice se nečejo vkvarjati s kmetijo. Saj prinašajo ženice, kar je treba!

V srednjem veku so tolažili prelati mlajše duhovnike, ki so hoteli ven iz ozračja tlakarstva in so argumentirali, da Kristov nauk ne uči izčrpanja kmetov, s tem, da se stvar ne da predrugačiti. Jeden teh prelato, katerega izrek se je še ohranil, je rekel mlademu revolucionarju, ki je bil njegov sin, katerega ni lahko mogel poslati na gromado: Kaj hočeš! Ali daj ljudstvu boljše življenske razmere, več kruha, lepše stanovanje, lepšo, gorkejšo obleko, ali če tega ne moreš, daj mu, utrjaj v njem upanje, da se mu bo onstran groba boljše goditi! Ti pa uživaj in imej na tihem svoje nazore, svojega Boga, kakor hočeš.

Na tem stališču stoji še danes slov. duhovnik in ves napredek v kmetovanju je ta na Slovenskem, da zapušta mlajši pamenten, krepak sin kmetije rodno zemljo, iščeč si boljsega kota v tujini. Slov. kmet, ki trumoma hodiš za temi voditelji, maži si lačna usta z upanjem, da boš na drugem svetu dobro za-beljene žgance jel, in hodi naprej za talarjem! — Revež si bil, kar tlačaniš na evropejski zemlji, umreč, še se prej ne zgodnjaš, v ob-jemajih teh tvojih osrečevateljev, ki so te v 2000-letni soli srečno pripeljali do tje, da boš moral, če se ne izlesiš, gorak v svitla nebesa. — Z velikim krotomotom te bodo tam sprejeli kmetje drugih dežel, ki so popu fgo kazali izvan zepa in Boga zaupali, ki jih v lepi naravi vsaki dan uči: uživaj, lepo živ-ljenje si pripravi na zemlji, kar ti dam v nebesih, bo povrh! Glej, da se ne kesaj. Za neumneže nemam nebes! Glej, kako se tvoj duhovnik masti! In vendar upa gledati enkrat svoje obličje. Ni prav, da tebi, kmet pridiguje, da piješ vodo, on sam pa pije vina, latinska vina najboljših gorici!

Na željo se pošlje tudi vzorce, poštnine proste.